

Ieper, Pilkemseweg (perceel 899a, 900)

©

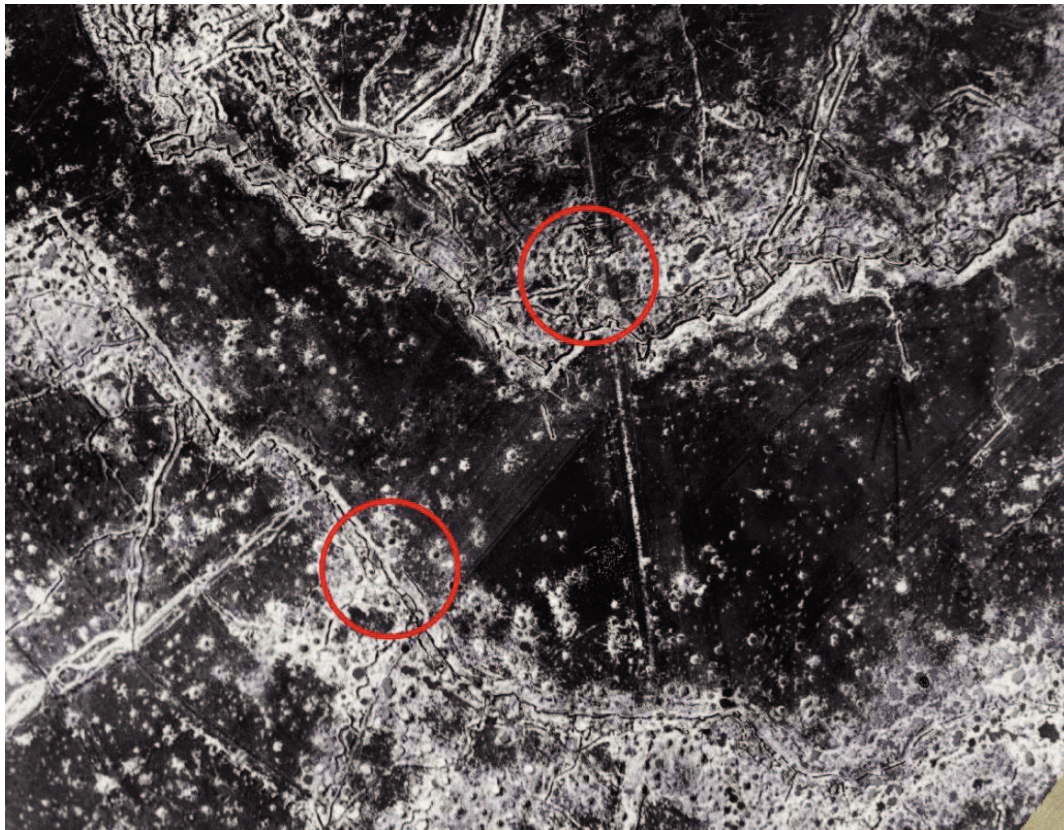

Fig. 2: Luchtfoto van 29-05-1916

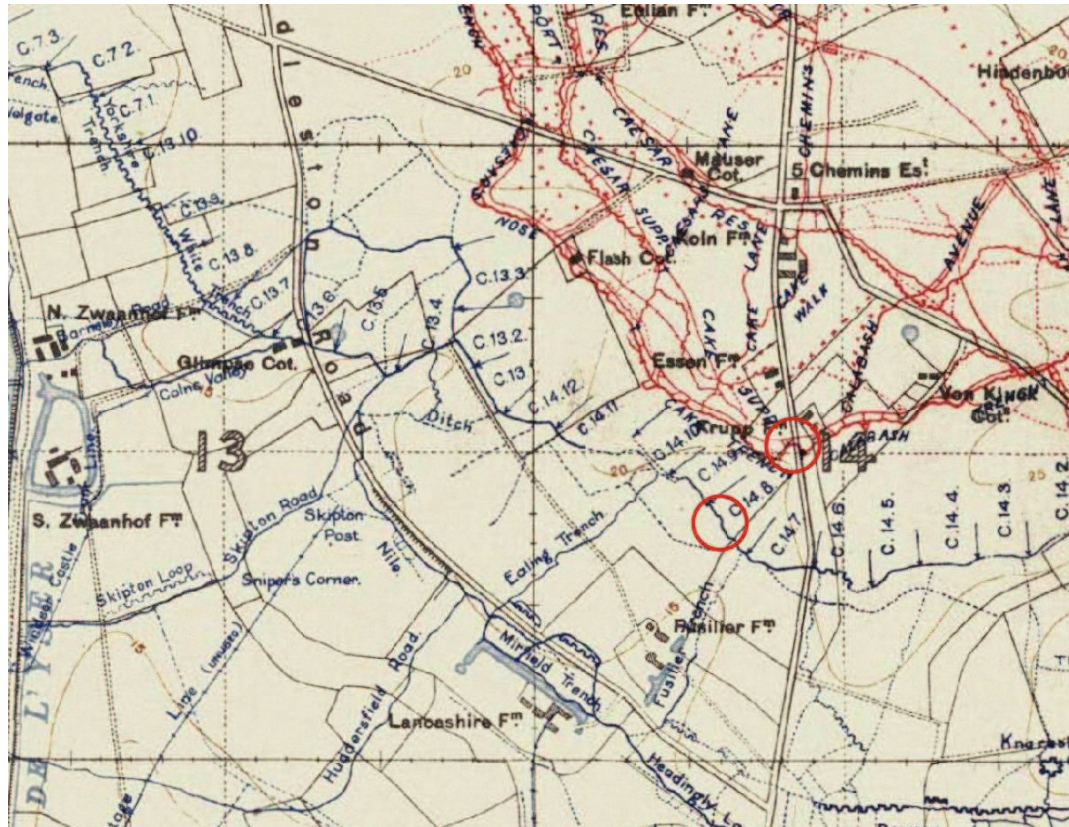

Fig. 3: Loopgravenkaart van 01-04-1917 (St. Julien)

Fig. 4: Luchtopname van de 2 opgravingsvlakken. Rechts: Duits (Cake Trench); Links: Brits (Helm Trench)

Wat de Duitse zone betreft, troffen we in de proefsleuf segmenten aan van de eerste linie (*frontline*), de tweede linie (*supporting*) en een verbindingsloopgraaf (fig. 5 en 6). Het gaat telkens om structuren die vrij ondiep ingegraven waren en gekenmerkt worden door de aanwezigheid van langwerpige houten planken op de bodem. In verbinding met de eerste linie (fig. 7) staan twee kleine *shelters*. In één van beide ruimtes werd een Pruisische *Pickelhaube* (pinhelm) van de 1ste, 2de, 5de of 6de Jäger Brigade gevonden. De verbindingsloopgraaf tussen de eerste en de tweede linie was voorzien van een kleine *shelter*. Onder de loopplanken van deze loopgraaf werd een drainagekanaal aangetroffen; een halve metalen buis van ongeveer 7m lang. Een opvallende vondst in de tweede linie is een ijzeren ladder (fig. 8). Achter de tweede linie werd tot onze verbazing een vrij grote ovale (2,3 op 1,75) kuil aangetroffen, die tjokvol verkoolde eikels zat. Een C¹⁴-datering plaatst de kuil in de vroege La Tène-periode (475-220 v. Chr.). Ook kwamen scherven van een grote voorraadpot aan het licht (fig. 9).

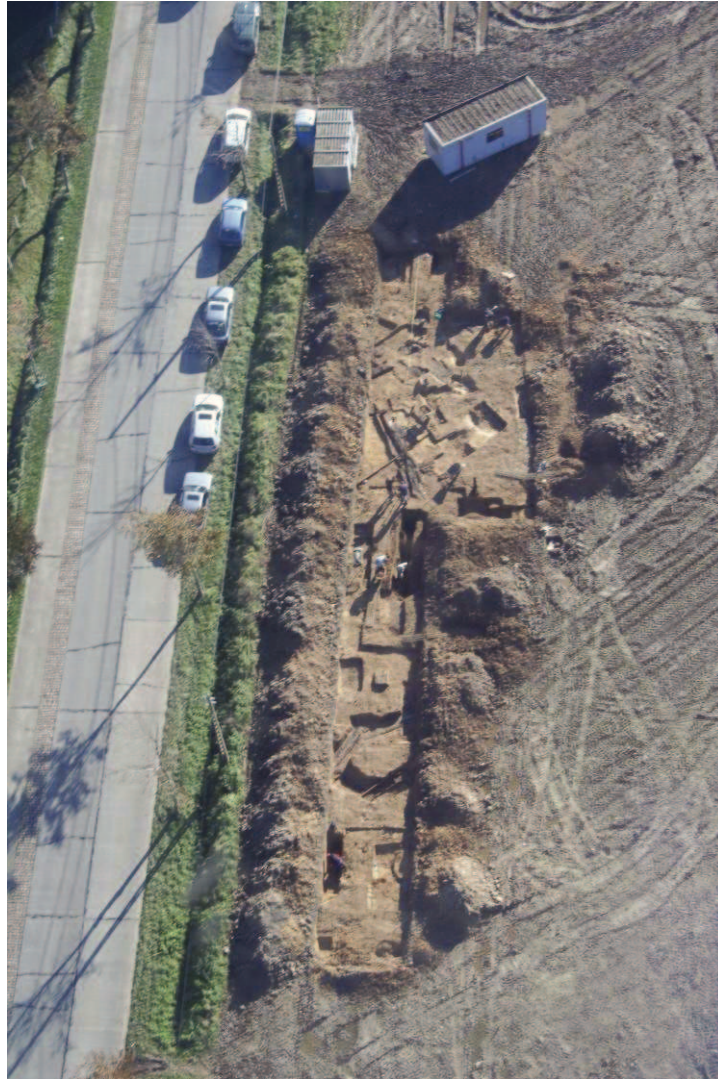

Fig. 5: Duitse stelling

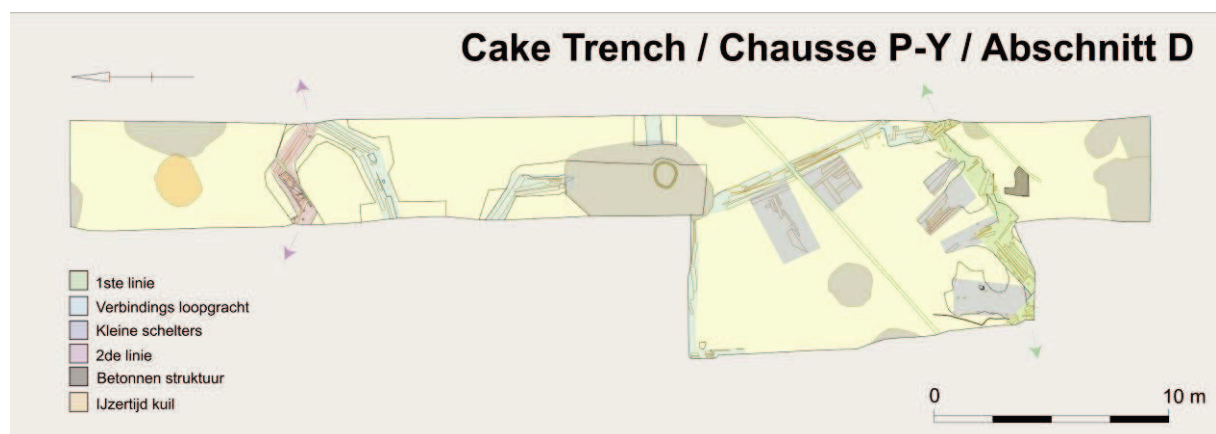

Fig. 6: Grondplan van de opgraving

Fig. 7: De Duitse stelling tijdens de opgraving. Links: 1ste linie; Rechts: verbinding met de 2de linie

Fig. 8: IJzeren ladder op de bodem van een (ondiep ingegraven) loopgraaf

Fig. 9: IJzertijdkuil

In de Frans/Britse zone hebben we vastgesteld dat we geen informatie hebben over de Franse structuren. Mogelijk heeft dit te maken met de moeilijke herkenbaarheid van deze structuren, de natte omstandigheden van het terrein en de vergraving van eventuele sporen bij de inbreng van latere loopgraven. Uit het onderzoek op het traject van de A19 weten we immers dat de Franse troepen smalle ondiepe loopgreppeltjes groeven, die vrij moeilijk te herkennen zijn. De Franse aanwezigheid werd wel bevestigd door de grote hoeveelheden Franse munitie en door het aantreffen van vier Franse soldaten (*Infanterie Coloniale*) (fig. 10). Drie stoffelijke resten waren samen aangetroffen in één bomkrater; één lichaam bleek begraven te zijn tussen de eerste linie en de tweede linie. De nationaliteit kon vastgesteld worden aan de hand van de bewaarde uniformknopen en de schoenen.

Fig. 10: Stoffelijke resten van Franse gesneuvelden

In de zomer van 1915 namen de Britten de sector over van de Fransen: de loopgraven worden meer uitgebouwd (fig. 11 en 12). De oudste Britse structuren (1915) worden gekenmerkt door de aanwezigheid van brede loopplanken (*duck boards*) op de bodem van de loopgraven (fig. 13). Deze loopplanken waren een eerste oplossing in de eeuwigdurende strijd tegen het water in de loopgraven. Vermits de Duitsers de meest strategische (hogergelegen) terreinen ingenomen hadden, waren de geallieerden verplicht zich in te graven in de lagergelegen terreinen met alle problemen vandien. Door de ondoordringbaarheid van de Ieperiaanse klei kon het water bij regen nauwelijks doordringen in de bodem en werden de loopgraven herschapen tot ware modderpoelen. Om te verhinderen dat de soldaten tot aan hun knieën in het water moesten staan, werden *duck boards* ontwikkeld. Het gaat om langwerpige gestandaardiseerde houten elementen in de vorm van een ladder, bestaande uit twee evenwijdige balkjes waar op de bovenzijde een aantal plankjes met een smalle opening werd genageld. Omdat deze loopplanken vrij vlug in de modder wegzakten, ging men in verschillende niveaus loopplanken boven mekaar leggen.

Fig. 11: Grondplan van de opgraving

Fig. 12: Luchtopname van de Britse zone (Helm Trench)

Fig. 13: Loopgraven als greppels met loopplanken op de bodem

Een recentere loopgraaf (1916-1917) kon over de volledige lengte van de proefsleuf gevolgd worden. Het gaat om een frontlijnloopgraaf, die zich onderscheidt van de loopgraven uit 1915 door de diepere aanleg, het gebruik van ijzeren golfplaten en zgn. *A-frames* (fig. 14). De introductie van *A-frames* was een grote vernieuwing in de strijd tegen het water. Het gaat om gestandaardiseerde houten elementen in de vorm van een omgekeerde hoofdletter A. Deze elementen werden met een tussenafstand van 1m op de bodem van de loopgraaf geplaatst. Op de bovenste horizontale dwarsbalk kwamen er loopplanken te liggen. Op die manier werd onder de loopplanken een afvoerkanaal gecreëerd dat het overtollige water moest afvoeren. Blijkbaar volstond ook dit afvoerkanaal niet, want uit het archeologisch onderzoek blijkt dat de *A-frames* op sommige plaatsen twee keer opgehoogd zijn. De schuinstaande verticale posten van de *A-frames* hielden de ijzeren golfplaten tegen de wanden op hun plaats. Een ander kenmerk van deze loopgraaf is de typische zigzagvorm (getande lijn). Op deze manier werd verhinderd dat soldaten, wanneer ze na een succesvolle offensieve operatie een vijandelijke loopgraaf veroverd hadden, veel slachtoffers konden maken door hen in een rechte lijn neer te schieten. Ook de impact van brand of vijandelijke projectielen kon makkelijker geminimaliseerd worden.

Fig. 14: Loopgraven uitgebouwd met A-frames. Achtergrond links: positie van de loopplanken; rechts: bodem van een schuilplaats.

Waar het ene systeem het andere snijdt en opruimt, is duidelijk hoe beide waren opgebouwd en hoe het nieuwe zijn voordeel bewees (fig. 15).

Fig. 15: Een loopgraaf uitgerust met A-frames heeft een greppel met loopplanken op de bodem vervangen

Marc Dewilde

